

ОМЪЛ ШИ НАТЪРА.

(Брмаре.)

II.

Дн артиколыз д'антжиз (Nr. 1) амз възят къ дн тинпъз Еленилор, стъдизл натъреї, де ши а есїстат, дар а фост днкомплет ши мьлт май не-глицеатъ де кьт стъдизл омълї.

Дъпъ свьжъгарае Еладеї, Romanii аз моштенїтъ нъ нъмай глорїа Еленилор, чї ши кьлтъра лор. Съ vedemъ акъм дн че релационе а ретас ла Romanii стъдизл натъреї дн рапортъ къ стъдизл омълї!

Romanii, ка зп попъз практик ла каре де ла днченътълз фортъреї статълї лор idea domniei а фост идея фундаменталъ а статълї, п'аз авът о аплекаре маре пентръ стъдизл обїекте-лор натъреї, афаръ дїп зпъл ал еї; обїектъл челъ май демъз пентръ стъдизл омълї а фост нъмай омълз, адекъ нъ омъл дн партеа са австрактъ, метафїсїкъ (прекъм а фост дн скоалеле фїлософїче але Еленилор), чї омъл ка о фїїндъ моралъ, д'о воїндъ лїверъ, детермінъндъ релационїле сале къ семенї сьї, днтрън кьвжнтъ, омъл ка о персоанъ жърїдїкъ. Де ачееа гьсїм ла Romanii стъдизл ле-цїлор чел май десволтат дїнтре тоате челе-лалте стъдїї дн сьера натъреї ши а омълї. Че лъкръ кърїос! Romanii карї нъ с'аз темът а деспоїа тоате нацїонїле стреїне кьпоскъте п'атънчї де тоате че еле поседа: де церїле, де domnia ши кїар де нацїоналїтатеа лор, ачестї Romanii, зїкъ, аз авът челъ май маре респект пентръ посесїонїле лор пропрїе; дн речїпроке, Romanii аз фост лецїстїї лъмїї, днсъ прївїнд тоате челе-лалте нацїонї ка пропрїетатеа лор, ка лъкрърї де посесїоне, дар нъ ка фїїнде морале къ дрептъла де посесорї, каре

дрепт л'аз кьпоскът нъмай пентръ нацїонеа лор романъ. Дъпъ ачестъ экспозицїоне, о съ не еспїкьм де че дн тоатъ флоареа лїтературеї Romanilor нъ гьсїм нїчї зп натъралїстъ оріцїнал саз тькаръ зп фїлософъ оріцїнал їнвентаторъ де вр'ън сїстемъ нъоз. Натъралїстъла чел май вестїт ла дъншїї аз фост амъндой Плінії, апої амъндой аз фост нїште комїлаторї карїї аз адънат идеїле алтора; дар дїнтре тодї фїлософїї лор чел май маре адекъ Сїсєро аз фост ши ел май мьлт ре-портаторъ елокъент де идеїле алтора де кьт креа-тор идеїлор позе оріцїнале. Апої май не вр'ът, дн тинпъз їмператорїлор, попъзъз Roman с'а днпъррїт дн довъ секцїонї, адекъ дн Сепсвалїстї марї ши дн Стоїчї, ши еатъ че с'а днжїмлат атънчї дн прївїнда омълї ши а натъреї. Сепсва-лїстїї аз стъдїат натъра нъмай пентръ върта лор. Пештїї делїцїонї ла тьккаре, фламїнокъ къ креерїї лоръ вестїдї, папагалїї пентръ лїмвеле лор делї-кате де тьккаре ши алте асемenea обїекте пентръ гьрманзї лъате дїнтре анїмале ши вецетале формъз канїтълеле челе май їnteresante де їсторїеа натъ-ралъ де атънчї; астъелъ стъдизл натъреї а децєне-рат дн мжїнїле лор дн стъдизл стотакълї лор пропрїз. Дар не де алтъ парте, Стоїчїї карї аз деспрецїзїт вїеада ши тоате пьлчерїле, прекъм ши тоатъ матерїеа дн натъръ, негрешїт къ п'аз нътът сьї аївъ нїчї о атрацере кьтре стъдизл натъреї, дар нїчї штїїнде омълї п'а нътът фї вїне кьлїватъ ла ачестї оашенї карї аз менїсат ши не омъ, афаръ нъмай де ачела каре а авът кьрацїз а се свїчїде, а'ши дескїде сїнгъръ вїнеле ка се шоаръ саз а свьерї фелърїмї де дърерї прозаве фьръ сь арате чел май мїкъ семъз къ ле сїмте; кьм дар фїлософїа, штїїнде ши арте аз нътът днфлорї ла оашенї але кьрора idei dominante аз фост: Бїрїїнда дърерїлор, свьерїїнда ши свїчїдълз волънтаръ? Къ тоате ачестеа пьтемъз сь зїчємъ къ кїаръ дн епока

Romanilor d'atunci a ramas oare-care tendinta stiintifica din timpurile clasice asupra omului si natzei, si pe baza caracteriza sekulele Romanilor na sekla, si kari stadiul omului ear a predominant asupra stadiului natzei.

Prezent si la mea fizik krepsekula prechede litznerikla komplet, aha si si la mea moral. Timpulz dmpzradilor Romani cei din vrtz a fost timpulz krepsekulei si kari zenila antikz kari a lzhit ka soarele lzhitorz si la mea antikz, a slabit, mergand katre apsva svz. Anoi dntokmai ka si derile polare si timpulz krepsekulei, kand o zi lzngz de tvalte lzni kari se dzche, se lzptz kz o poante lzngz de tvalte lzni kari vine, akolo achestz lzptz dzgantikz se desemneaz si chz prin niste fenomene dfookate, prin niste meteorologi zngrozitori kari se nzmekz lzmina vorealz: aha si krepsekula kari a desevit epoka antikz de epoka sekulolorz de nizlokz, a prodz niste fenomene dzngrozitoare, teribile si sznderoase. Fokz kz kari ordiile lzni Alarik az arsz kapitolila Romei, a fost asemenea lzminz vorealz teribilz din la mea moralz, si si nizlokzla achestor flame kari konszta vzla din edificiele cele mai vestite ale antikitzzii imazinazivnea noastrz speriatz vede konsztdzse toate frzmscedele lzmei antike, toate prodzktivnile sale admirabile si arte si stiintz, kar si tot olimpa svz vesel si tot de zna vine dispsz oamenilor. Anoi de departe vedem si nizlokzla dzlznericheloz adznci si sekulare, niste imazine szimzntoare de Astoda-fe kz viktive znane arse si fokz pe lzratikz pentrz gloria fanatizmlz; vedem savia sznderoasz kari a stinez nazivni dztrezi kar si vrtza achestzi principz, vedem inkvizitivnea kz teribile instrumente de tortzre lzngz fizere omeneziti kz oaseme rzpte si desfizrate, si fine vedem de departe szndzse toate miseriele sekulolor de nizlokz dzkzdzvratz de dzlznerikz si de ignozandz, pe kand zenila antikz dzvlit kz si vzlz de jale, plzngand pe rznele dzrimate ale sodiezdzii antike kari se dzche.

Si asemenea timpzri de kataklizme morale poaze oare svz mai fiz dzkz vorvz de stadiul omului si al natzei? — nici de kz!

Dar svz ne prea speriaz, svz ne apropiatz ceva si de veazvile de nizlok; svz stadiemz ceva si karakterile lor; si konszla nostrz ori ce stadi eze interesantz.

Totz karakterlz sekulolor de nizlok konszistz si skolastizismz; dar skolastizismz a fost o metoadz de stdziz foarte avszrdz, plinz dz szvlmitzdzii si de chzkzi dzpe lzvzri kari n'az nici si interes praktik. Ideea frzmscedei n'az ezistat si acheste secole, fiind kz stadiul natzei si realitatea ei, kari este singzra izvor al frzmscedei, n'az ezistat; dar de ce stadiul natzei n'az ezistat? Fiind kz natzra dzca'si a fost dzprezvitz si kar nesvzeritz! Achesta avszrditate a venit din esazradivnea principzli aschetik kari a domnit atznci si spirital oamenilor. Szszrinza, achestz idee dznalz ce karakterizeaz realivnea noz kari s'az ncz pe tronul pzgnivnizmlz antik, szszrinza, zik, a fost esazratz si a devenit konszla ezistivdei lzmei si a omzli. Oareni-kari plzchere, oareni-ke frzmscedz dz natzrz a fost privitz ka o dzfrakzivne imoralz, ka o dzniedekare a misivnei omzli; dzkz konszla omzli este a se dzkide dztr'o chlzlz, a se estacia pentrz niste idei imazinare, ignozandz toate realitatea natzei ce se aflz afarz dz chlzlz, ce trezvintz are omz de stadiul natzei? Dakz viaza e o pedanz, ncz e si pzkat kz svz dzlz chine-va szdzvile sale dzskice a priim dzpriuzlzsele infalzivdele plzkte ale frzmscedei natzrii? Si konszvinz kz acheste idei esazrate si avszrde, kzlzvrii din Dzmania si sekulz al 13-lea 'si-az astzpatz vzvile kand az avzrtz kzntand o priveztoare sav vr'o altz naszrz kzntztoare pe kzntz, zikand kz dzvolzla kzntz prin gzra priviztorii! O tristz avszradivne a spiritalizmlz, de a'si imazina, kz principz vzp, mllostiv si divin e dzlzrtat de natzrz kz toate infalivdele kreazivni ale ei, kari sznt pzzsvite si kondamnzate a fi partea spiriteloz reze a dzvolilor! Dar ori kz, dztrez, si presinz vnoz asemenea idei, stadiul natzei oare a nztvz svz fakz vr'zi progresz? nici de kz! De achesta vedem kz si toate acheste zche secole, kari se nzmekz veazvile de nizlok (adekz fiind de nizlok dztre societatea antikz si cea modernz,) ignozanda cea mai mare a domnit si stiintzle natzei; omenii s'az okzpat atznci, ori kz eszrvivzii korporale, vazand pozitivnea lor sodialz astzra fordei fizike (kavalerii feodalz) ori kz kivzirea korporzli lor, imazinandz'si kz poarta chzvlz trece prin dzvzml szinosz kz kivziri netzknand si fiind dzlvzkat kz saci pe pelea goaz dz viaza achesta (partea klerikalz), anoi

първи сѣз възвѣтъ карі аз трътъ атѣчи, перъсінд о възъ солидъ ші обіекте вариавиле карі ар пѣтеа гъсі дн есперимінте ші черчетърі емпіріче, де ачеа с'аз нѣфѣндат дн свѣтлітъці сколастиче, сѣдѣінд традиціѣні грешіте але кърділор античе (маі къ сеамъ але азі Арістотеле ші Плато), крѣжнд ла ачесте традиціѣні маі мѣлт де кѣт кіар патъреі днесні; аст-фел не пѣтем еспліка вестіта анекдотъ, къ зн сколастікѣ възжнд о датъ зн анімаал алфел фѣкѣт де кѣт е дескріс дн традикторѣл сѣз латін дѣне кърділе азі Арістотеле, ачест сколастікѣ нѣ с'а дндоіг а зиче: аічі патъра а грешіт, фіінд къ Арістотеле нѣ поате сѣ грешіаскъ! Ачест сервілістѣ ал спірітѣлзі знанѣ, ачестъ левевіе ші апатіе а днделепчізней трѣінд нѣмаі де ідеіле алтора, крѣжнд дн тоате че аз зісѣ алдіі, фѣрѣ а есаміпа дакъ ачестъ крѣдінѣъ есте компатівіл къ патъра раціѣней поастре, фѣрѣ а се днтрева дака нѣ почіѣ еѣ прін міне днсѣ'мі ші прін черчетъріле меле еспериментале а ажнѣце ла ачесте резѣлтате ла карі аз ажнѣсѣ предечесоріі меі, ачестъ крѣдінѣъ оарѣъ есте карактерѣл дісцінктівѣ ал секоледор де мізлокѣ, каре прінтр' ачестъ вазѣъ н'а продѣсѣ нічі де кѣт чева де оріцінал, де нос ші де прогресів, чі а фост о коніе деградатъ, деңенератъ ші фѣрѣ вре зн гѣсѣъ естерікѣ. (Ва зрма.)

NOMENKLATURA

оффіціелорс политиче ші жсдеціари днѣ терминологіа обсерватъ дн вѣлетінсѣл „Фісіс“ лецілорс імперіале.

Пентрѣ партеа жѣдекътореаскъ ші местекатъ:

Regierung, Гѣверіс.

Statthaltereі, Гѣвернѣмжнтѣ-

Statthalter, Гѣвернѣторѣ.

Landesregierung (de es. дн Краковіа) Гѣвернѣ провинціале.

Kreisamt, Kreis Префѣнтърѣ (ла Kreisamt кѣте одатъ ші оффіціѣл де префѣнтърѣ, еар префѣнтъра днсеамнѣ ші оффіціѣл ші дннѣтъѣл сѣз дісціпнтѣл префѣнтъреі.

Kreispräsident, Kreisvorsteher. Префѣнтѣ.

Komitat, Komitatъ.

Comitatsvorstand, Префѣнтѣ де комігатъ.

Bezirksamt, Претърѣ.

Bezirksvorsteher, Bezirksvorstand, Преторѣ.

Еар знде претъра нѣ е аместекатъ, чі есісте жнѣгѣ еа оффіціѣ спѣціале пентрѣ трѣні політіче ші пентрѣ челе жѣдеціари, се зиче чеа дннѣтѣл претърѣ політѣкѣ, чеалатъ претърѣ жѣдеціаре, прін зрмаре.

Bezirksgericht, Жѣдегѣ де претърѣ, ор ші претърѣ жѣдеціаре. (Сепаратъ де претърѣ песте тот, адекъ де Bezirksamt.)

Bezirk (сінплѣ). Ч е рѣѣ, ші се днделѣѣе тот-дезнна черкѣлѣ претъреі, пентрѣ къ алѣ префѣнтъреі се нѣмесче дннѣгѣ с. дісціпнтѣ.

Ачесте пентрѣ партеа політѣкѣ ші чеа местекатъ (ла претъре).

Пентрѣ партеа жѣдекътореаскъ.

Oberstergerichtshof. Дналта кърте апелатівѣ, саз ші нѣмаі сінплѣ: Дналта кърте, сѣпрема кърте.

Obergericht, Oberlandesgericht, Banaltafel, нмаі сінплѣ: Кърте апелатівѣ.

Gerichtshof erster Instanz. Кърте жѣдекътореаскъ де фортѣл прімѣ. Дар се зиче маі тотдезнна нѣмаі сінплѣ трівзналѣ. Ачеста е нѣмеле пропріѣ пентрѣ 'тоте жѣдекъторіеле де фортѣл дннѣтѣл; прін зрмаре:

Landesgericht, Kreisgericht, Comitatsgericht сѣнт тоте: трівзнале.

Кѣ тоте ачесте, кѣнд е неапѣратъ деліпѣ а дісціпѣ Landesgericht, де Kreisgericht ші Comitatsgericht, — адекъ кѣнд віне дн леѣе де есемплѣ; Die Kreisgerichtshöfe erster Instanz theilen sich in Landesgerichte und Kreis- (ор дн Бнгаріа Comitats-) Gerichte, атѣнчі Landesgericht се зиче „трівзналѣ зрванѣ, еар Kreisgericht ші Comitatsgericht трівзнале дннѣтале. Асемінеа кѣнд дн леѣе е ворѣа де атрівзтеле пропріе але азі Landesgericht, еар се зиче трівзналѣ зрванѣ.

Landesgericht се дедріпѣе де челеалате трівзнале, адекъ де челеалате жѣдекъторіе де фортѣл прімѣ, нмаі прін ачеа, къ нмаі азі компетѣ потестатеа де а днвестіга крімеле кѣпрінсѣ дн §§ 58—66 аі кодічелѣл пѣпале, адекъ: крима де перѣделізне (днналѣ трѣдѣре), де лѣса маіестате, де вѣтъмарѣа мемврілорѣ касѣі днпѣрѣтѣсчі, де тѣрѣзрѣреа пачѣі нѣкліче ші де снпѣрѣрѣ. Леѣеа дѣ гѣвернѣторілорѣ днфлѣвнѣъ ла днвестігарѣа ачесторѣ крїме. Де знде зрмá ка трівзналѣл компетінте а днвестіга ачесте крїме сѣз віѣъ сѣзнѣлѣл сѣз ла сѣзнѣлѣл гѣвернѣмжнтѣлзі, адекъ дн капітала провинціеі ші дн Бнгаріа дн капітала

despărđimântului guberniale) Stadthaltereiabtheilung) Ашеа с'а ши фъкътъ де регълъ. Dreptarea дела капиталъ саз зрѣе с'а пшмѣтъ трѣвналъ зрванъ, каре нѣме vine нѣмаи дн челе доъ касри indikate ачѣ маѣ сѣс.

Ла ачесте кредъ а фѣ де лѣсць а маѣ днсемна зрѣтореле:

Sprengel (Gerichtssprengel u. s. w.) Черкзндарѣ ш. ч. л.

Allerhöchste Entschliessung. Рескриптъ с. ресольционе днпърътеаскъ.

Majestät. Маѣстате, маѣ пѣлтъ: Мѣриа са, каре е нѣмеле чель веки ромѣнескъ пентрѣ сѣверанъ дѣреѣ ши ромѣниѣ п'аз лѣсць де а профана нѣмеле веки мѣимъдѣнъ не пугуѣгъ згърескъ.

Landesfürst. Домнълъ дѣреѣ, Принципеле дѣреѣ.

Landesstelle. Дикастерѣлъ дѣреѣ, — дикастерѣлъ политѣкс алъ дѣреѣ.

Finanzlandestelle. Дикастерѣлъ фѣнанциаре алъ дѣреѣ.

Centralstelle. Дикастерѣлъ централе.

Hofstelle. Дикастерѣлъ де кърте, — дикастерѣлъ авлѣкс (дн Бѣгарѣа, Бѣнатъ ш. ч. л. ромѣниѣ дн локъ де кърте зѣкс ши кърѣ, авлъ, авлѣ.)

Rath (Gerichtsrath шчл.) Де регълъ нѣмаи жѣдекъторъ дн тоте фортрѣле, пентрѣкъ ачѣаста е векиа днсемнаре а ачѣствѣ кѣжѣнтъ, компаратъ маѣ вѣртосъ кѣ ачелашѣ нѣме славикъ. Ачѣаста сѣ днделѣде нѣмаи ла партеа жѣдекъторѣаскъ.

Aici нѣ се даъ нѣмаи концилие, чѣ се жѣдекъ ши се decide.

Instanz. Фортъ, Gerichtstand фортъ, Entscheidung decisivne, Erkenntniss ши Urtheil сѣнтѣндъ, ши жѣдекатъ. Grundbuch. Карте фѣндзаре, карте кастрапале шчл.

Ачѣастъ терминологиѣ офѣциалъ нѣ е а коммисионеѣ, чѣа сѣвскрѣслѣи.

I. Maiorescu.

СТЕФАНЪ ЧЕЛЪ МАРЕ ШИ РАДЪЛЪ ПРИНЦЪЛЪ РОМЪНИЕИ.

Ш.

(Брмарѣ.)

Тѣлѣра Приндѣсѣ, лѣнгъ а еѣ тамъ
Шѣжнд, грачиоасъ, лѣкра о пѣфратъ.
О косеа кѣ азрѣ, ши фѣрѣ арѣиндѣтъ

Кѣ тѣргрѣнтаре рѣвинъ стрѣлѣчѣтъ.
К'авеа ка сѣ деѣ ачѣствъ одоръ марѣ
Татълѣ еѣ Радълъ де-алѣи сѣрѣзътоарѣ.
Шѣжндъ ла фѣреастрѣ днчѣпе а кѣпта
Кѣ-воаче че черѣла пѣгѣа фѣртека:

Дн тѣперѣде тоате 'с пѣлкѣте

Тоате зѣмбескъ,

Еа'-ѣнѣъ своаръ ши зѣле кѣшпѣите

Не кѣнескъ!

Сперанда кѣ-аторѣла маѣ пѣлт нѣ арѣ
Фѣртека лор;

Лѣсѣѣ дѣлче днкѣнтътоарѣ

Не лас ши свортъ!

Да дѣмѣнеада ши рожа арѣ,

Маѣ пѣлт мѣрос;

Шѣ фѣлотѣла десѣлтътоарѣ

Кѣлтъ фѣртосъ.

Маѣ кѣтръ саръ, ах! днсць тоате

Кѣлтъ ши профѣтъ;

Аршѣда, вѣнтъл, пѣатра че вате,

Ле фаче сврѣнтъ!

И.

Сѣлт трѣѣ зѣле тамъ, де кѣнд ал мѣз татъ,

Кѣ а са оштѣре с'аз даъ сѣ се ватъ

Кѣ Домнълъ Молдавѣи, Стефанъ чель вѣствѣтъ,

Шѣ ши таре театъ, к'а фѣ вѣрѣтѣ;

Кѣчи де елъ с' азде кѣ ѣ зп ероз марѣ,

Шѣ оасте воѣникъ пѣн' ла зѣл арѣ

Ларъ Молдовѣниѣ кѣ мѣнтѣнѣс фѣраѣи.

Апоѣ нѣѣ о крѣмъ а фѣ десѣноадѣ?

Нѣ стрѣгъ ла черѣзрѣ сѣнѣде де фратѣ!

С'аз нѣ аз кѣ чѣне, зпѣдѣ, а сѣ вате!

Нѣ есте дѣштанълъ варварълъ татаръ,

Чо зѣ нѣ не ласъ мѣнѣштѣдѣ такаръ.

Зѣче копѣлда ачѣсте кѣ жалѣ

Днѣ окѣ вѣрсѣнд лѣкрѣмѣ не фѣдеде сале,

— Тѣ нѣ шѣѣи копѣлъ, мѣта аз респѣнс,

Кѣ Стефанъ дорѣште де а фѣ сѣнѣс

Татътѣъ лѣи нѣмаи, ш'астаѣ о 'пжосѣре,

— Пентрѣ-а зѣнѣ пѣдѣи вѣлъ порочѣре;

Орѣ ч'ар фаче принцълъ, орѣ кѣтъ с'ар пѣлеа

Нѣѣ о зѣмѣре, чѣѣ глорѣа са. —

(Ва зрѣта.)

Дндрѣнтаре. Дн Нр. трѣкѣтъ с'а стрѣ-
мѣтатъ версълъ алъ 7-ле дѣнъ алъ 6-ле, зндеѣ ера
локълъ.